

Älvkarleby
kommun

Tavoitteet ja toimintasuunnitelma 2019 - 2022 – Kansalliset vähemmistöt

Johdanto

Ruotsissa tuli 1. tammikuuta 2010 voimaan laki, jonka mukaan yhteiskunnan on suojeltava kansallisia vähemmistöjä ja vähemmistökieliä. Ruotsin kansalliset vähemmistöt ovat saamelaiset, ruotsinsuomalaiset, tornionlaaksolaiset, romanit ja juutalaiset.

Vähemmistökielet ovat saame, suomi, meänkieli, jiddiș ja romani. Syynä juuri näiden ryhmien ja kielten valintaan on niiden pitkäaikainen historiallinen läsnäolo Ruotsissa sekä se, että ne ovat osa Ruotsin kulttuuriperintöä ja yhteiskunnan on suojeltava ja edistettävä näitä kieliä ja kansallisten vähemmistöjen kulttuuria. Älvkarlebyn kunta kuuluu tammikuusta 2010 alkaen suomen kielen hallintoalueeseen.

1. tammikuuta 2019 tuli voimaan uusi vahvistettu vähemmistölaki, jonka mukaan kunnan tulee voida tarjota esikoulutoimintaa ja vanhustenhuoltoa kokonaan tai olennaiselta osin suomen kielellä.

Suomen kielen hallintoalueella:

- Yksityisillä henkilöillä on oikeus käyttää suomen kieltä suullisissa ja kirjallisissa yhteyksissä kunnan kanssa asioissa, joissa kunta on päätöksentekijä.
- Kunnan on annettava suullinen vastaus suomen kielellä ja pyynnöstä myös annettava kirjallinen käänös päätöksestä perusteluineen. Kunta voi päättää erityisen ajan ja paikan tälle palvelulle.
- Älvkarlebyn kunnalla on erityinen velvollisuus tiedottaa oikeudesta suomenkieliseen esikoulutoimintaan ja vanhustenhuoltoon ja tarjota sitä henkilölle, joka toivoo saavansa sitä.
- Kunnan on pyrittävä siihen, että sillä on työntekijöitä, jotka osaavat suomea.

Hallintoalueen ulkopuolella:

- Yksityisillä henkilöillä on oikeus käyttää meänkieltä ja saamen kieltä suullisissa ja kirjallisissa yhteyksissä kunnan kanssa asioissa, joissa kunta on päätöksentekijä, *jos kielet hallitsevaa henkilökuntaa on käytettävissä.*
- Älvkarlebyn kunnan on järjestettävä vanhustenhuoltoa *meänkielellä, saamen kielellä, jiddișin kielellä ja romanin kielellä, jos kielet hallitsevaa henkilökuntaa on käytettävissä.*
- Kunnan on pyrittävä siihen, että sillä on työntekijöitä, jotka osaavat meänkieltä, saamea, jiddișiä ja romania.

Kokonaisvaltaiset tavoitteet Älvkarlebyn kunnalle

- kielen elvyttäminen, jotta kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret voisivat käyttää omaa kieltään ja kulttuuriaan.
- antaa vähemmistötaustaisille ikääntyneille kunnioittavaa ja turvallista hoivaa.
- Toimia, joiden avulla kohotetaan vähemmistölainsäädäntöön ja kaikkien kansallisten vähemmistöjen oikeuksiin liittyvää osaamista.

Aktivointisuunnitelma:

Vaikutusvalta ja osallisuus

Kunnan on annettava kansallisille vähemmistöille mahdollisuus vaikuttaa niitä koskeviin asioihin.

Rakentavana vuoropuheluna toteutettavan neuvonpidon tarkoituksena on mahdollistaa kansallisten vähemmistöjen mielipiteiden ja tarpeiden huomioiminen viranomaisten päätöstenteossa. Se merkitsee sitä, että hallintoviranomaisten pitää neuvotella kansallisten vähemmistöjen kanssa siinä vaiheessa, kun jatkossa tehtäviin päätöksiin vielä on mahdollisuus vaikuttaa.

- Järjestämällä avoimia neuvonpitoja sekä viiteryhmäkokouksia tarpeiden mukaan.
  - Teemapohjaiset neuvonpidot, toiminnasta vastaava osallistuu kokoukseen antamalla ajankohtaista tietoa sekä kertomalla meneillään olevasta työstä kansallisten vähemmistöjen parissa.
- Järjestämällä workshopeja ja muita aktiviteetteja lasten ja nuorten osallistamiseksi.

Informaatio ja viranomaisvallankäyttö

Yksityisillä henkilöillä on lain mukaan oikeus käyttää suomea, meänkieltä tai saamea suullisissa ja kirjallisissa yhteyksissä hallintoviranomaisen kanssa. Viranomaisen on myös muutoin pyrittävä antamaan yksityisille henkilöille vastaus näillä kielillä.

- Informaatio paikallislehdessä Norra Uppland, kotisivulla ja esitteissä
  - Kutsu neuvonpitoon
- Avuntarpeenkäsittelijä (IFO) informoi kaikkia hakijoita oikeudesta saada apua vähemmistökielillä
- Suomenkielistä henkilökuntaa Kansalaispalvelussa

Edistäminen ja näkyville tuominen

Kansallisten vähemmistökielten tukeminen niiden elävyyden säilyttämiseksi merkitsee sitä, että kansallisille vähemmistöille on annettava mahdollisuudet omaksua oma äidinkieltensä, käyttää ja kehittää sitä sekä kehittää omaa kulttuurista identiteettiään. Kansallisten vähemmistöjen on saatava siirtää vähemmistökieltensä ja kulttuurinsa seuraavalle sukupolvelle. Kansalliset vähemmistökielet, jotka ovat osa Ruotsin kulttuuriperintöä, on voitava säilyttää ja niitä on voitava kehittää elävinä kielinä Ruotsissa.

- Liputus Suomen itsenäisyyspäivänä 6.12, ruotsinsuomalaisten päivänä 24.2. sekä kunkin muun kansallisen vähemmistön kansallispäivänä.
- Kyltit vähemmistökielellä suomi
  - Hoito- ja hoiva-asuminen
- Inspiraatiopäivät/teemapäivät
- Kielen elvytys
  - Edistetään erityisesti lasten ja nuorten kielen elvytystä.
- Kulttuuriaktiviteetit hankkeiden, erilaisten workshopien, näyttelyiden ym. avulla.
- Esitelmät

Esikoulu ja määrätty muu pedagoginen toiminta

Hallintoalueeseen kuuluvan kunnan on pyrittävä tietoisesti ja suunnitelmallisesti järjestämään esikoulutoimintaa kokonaan tai olennaiselta osin suomen kielellä.

- Esikouluun ja vähemmistökieleen liittyvien toivomusten kartoittaminen joka vuoden kevätlukukaudella.
- Huoltajilta on tiedusteltava, toivovatko he lapsilleen paikkaa suomenkielisestä, meänkielisestä tai saamenkielisestä esikoulusta.
- Lasten ja nuorten kielen elvyttäminen
  - Esikoulujen henkilökunnan koulutukseen panostaminen (jatkuva hanke)
  - Kulttuuritapahtumat, jotka edistävät lasten kielitaitoa kansallisissa vähemmistökielissä.
- Toteuttaminen – ts. teemaviikot kaikkien kansallisten vähemmistöjen kansallispäivien yhteydessä.

Vanhustenhuolto

Kaikilla ihmisillä on oikeus saada kunnioittavaa ja turvallista hoivaa ikääntyessään. Oikeus oleskella ympäristössä, jossa henkilökunta ja asukkaat puhuvat kyseisen henkilön äidinkieltä ja joilla on yhteisiä kokemuksia. Kulttuuriset symbolit ja arvot ovat tässä yhteydessä tärkeitä. Ikääntyneiden, joiden ruotsin kielen taito on rajallinen tai he eivät osaa kieltä lainkaan, täytyy voida kertoa tarpeistaan ja toivomuksiaan ilman, että he joutuvat käyttämään omaisia niiden välittäjinä. Henkilökunnalla pitäisi olla niin hyvä kielitaito, että he pystyvät käymään mielekästä keskustelua.

- Ikääntyneiden kulttuurin ja kulttuurisen identiteetin huomioiminen ja säilyttäminen
  - Musiikkiviihde, Sävelsirku (mieltä ja kehoa kuntouttava menetelmä), ääneenluku, liikunta, yhdessäolo ym.
  - Juhlapäivien vietto järjestämällä erilaisia aktiviteetteja ja tarjoamalla tyyppillisiä ruokia ja leivonnaisia, saunomista ym.
- Henkilökunnan kielitaidon kartoittaminen.
- Vähemmistökieliä osaavan henkilökunnan huomioiminen ja säilyttäminen.
  - Koulutustoimien tarjoaminen
  - Inspiraatiokokoukset

Lisätietoa kansallisten vähemmistöjen oikeuksista saa seuraavien linkkien kautta.

[Barnkonventionen \(Yleissopimus lapsen oikeuksista\)](#)

[Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk \(Laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä\)](#)

[Minoritet \(Vähemmistö\)](#)

[Skollagen \(Koululaki\)](#)

[Språklagen \(Kielilaki\)](#)

[Socialtjänstlagen \(Sosiaalipalvelulaki\)](#)

Asiakirja voidaan tarkistaa, kun työssä tapahtuu muutoksia kuluvan toimintakauden aikana.

Tarkistettu 18.9.2020